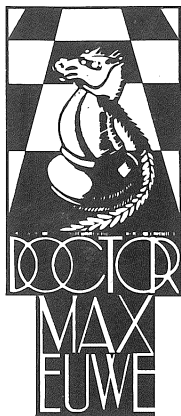

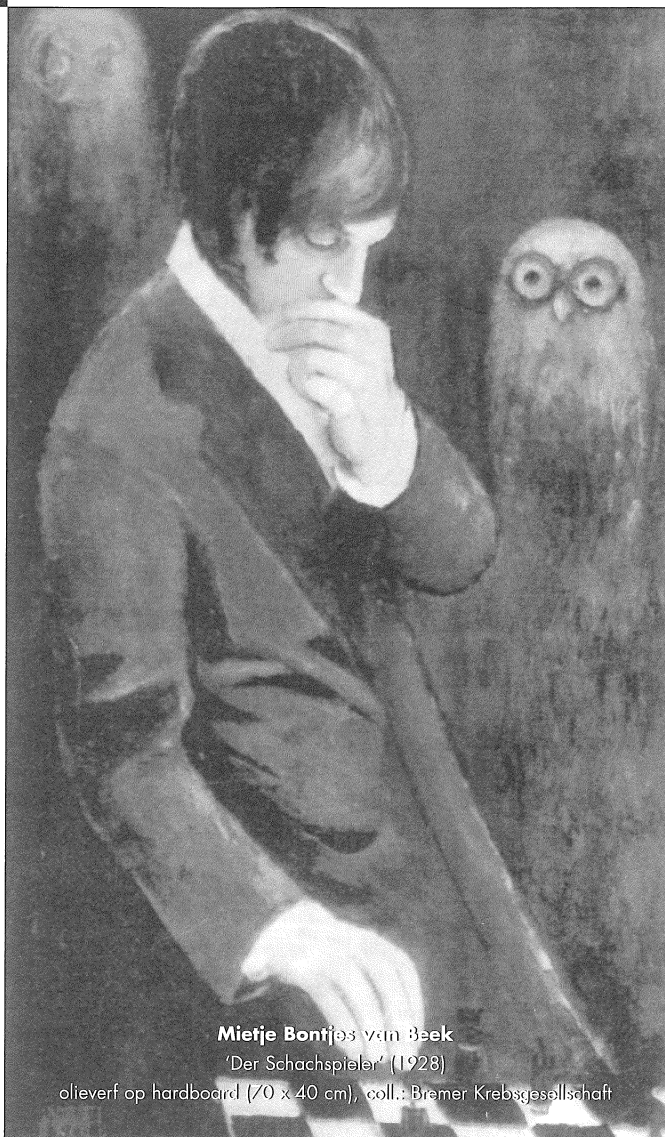
NIEUWSBRIEF

nummer 65
september 2004

ISSN 0927-9768

Geopend:
Dinsdag t/m vrijdag
en de eerste zaterdag
van de maand,
10.30-16.00 uur

Mietje Bontjes van Beek

'Der Schachspieler' (1928)

olieverf op hardboard (70 x 40 cm), coll.: Bremer Krebsgesellschaft

MAX EUWE-CENTRUM

POSTBUS 11513 • 1001 GM AMSTERDAM

MAX EUWEPLEIN 30A • TELEFOON 020-625 7017 • FAX 020-639 2077

e-mail euwemec@xs4all.nl website <http://www.maxeuwe.nl/>

Enige tijd geleden kwam de gedachte naar boven om iets leuks te organiseren op het Max Euweplein. Nu we sinds 7 mei 2004 al aan één kant kunnen schaken onder het wakend oog van Max Euwe zelf, besloten we een sponsor aan te zoeken voor simultaans, in de zomermaanden, aan de andere kant. We vonden Deloitte, een gerenommeerd accountantsbureau, bereid het sponsorschap op zich te nemen.

De eerste simultaan werd op 17 juli door Hans Ree gegeven, de tweede door Genna Sosonko op 7 augustus. De kersverse grootmeester Daniël Stellwagen verzorgde de derde op 21 augustus, en verder zijn 4 en 18 september gepland.

De eerste drie waren goed bezocht (de eerste was een aanschuifsimultaan, de tweede een tweetal kloksimultaans en Stellwagen speelde weer een aanschuifsimultaan).

Simultaans op het Max Euweplein

Het was alle zaterdagen schitterend weer en er was een plezierige verstandhouding tussen de grootmeesters en de tegenstanders.

Deloitte, door de ondernemersvereniging Max Euweplein 'Vriend van het Plein' genoemd, stelt naast de honoraria van de simultaangevers notatiebiljetten en pennen beschikbaar, en de Irish Pub zorgt voor ruimte op haar terras en een perfecte service.

Deelname aan de simultaans is gratis en er zijn al mensen uit Apeldoorn en Nijmegen op af gekomen! Ree won alles. Bij de simultaan tegen Sosonko speelde, zo bleek na de partij, een Duitse Internationaal Meester mee. Deze legde na z'n overwinning aan Sosonko uit dat ze al eens eerder tegen elkaar hadden gespeeld, en wel in Lugano in 1975, en dat hij er erg naar had uitgezien nog een keer tegen hem te mogen spelen! Stellwagen moest in zijn dertig partijen, die hij in totaal speelde, één remise afstaan aan

Daniël Stellwagen gaf op 21 augustus 2004 een simultaan op het Max Euweplein

een 'pleinschaker' en één partij gewonnen geven. Die laatste tegenstander bleek dan ook een Fide-meester te zijn met meer dan 2200 ELO-punten. Gevraagd na afloop aan de Fide-meester waarom hij het nu zo leuk vond om mee te doen aan een dergelijke simultaan: 'Binnenkort moet ik zelf een simultaan geven', zei hij, 'en ik wil wel eens voelen hoe dat is aan de andere kant van het bord. Die Stellwagen houdt zijn partijen simpel en overzichtelijk, dat heb ik wel gemerkt.'

Al met al prima schaakinitiatieven die het Max Euwe-Centrum kan ontplooiën dankzij de nieuwe sponsoring van Deloitte.

Cees Visser,
Vice-voorzitter Max Euwe-Centrum

In deze rubriek wordt door L.C.M. Diepstraten een boek of een gedeelte uit de MEC-bibliotheek voor het voetlicht gebracht.

Mietje Bontjes van Beek en *Der Schachspieler*

In mijn boek *Spel uit de kunst in de Kunst* heb ik op de bladzijden 122-126 geschreven over een familie van schilders in de Nederlanden. Enige tijd geleden stootte ik op een aanzienlijke familie van kunstenaars in Duitsland, waarin ook een Nederlandse tak nog een rol speelt. Ik kwam daarachter toen ik het werk *Der Schachspieler* van Mietje Bontjes van Beek in handen kreeg. De familie Bontjes van Beek, van oorsprong afkomstig uit Amsterdam, heeft heel wat dramatische gebeurtenissen achter de rug.

Familie van kunstenaars

Alvorens op die dramatische aspecten in te gaan, lijkt het interessant allereerst de familieverbanden naar voren te halen, mede omdat van de kunstenaars om wie het hier gaat in ons land in feite zo weinig bekend is.

Het begint allemaal bij Heinrich Breling (1849-1914). Hij was een belangrijk genreschilder in de tweede helft van de negentiende eeuw. Hij bezocht van 1863-1869 het Technicum te Hannover en vanaf 1872 de Kunstacademie te München. Hij werd later benoemd tot hofschilder bij Koning Ludwig II van Beieren en werd in 1882 professor aan de Münchener Academie. In 1895 verhuisde hij met zijn familie naar Hannover en bleef daar tot 1908. Vanaf dat jaar vestigde hij zich definitief in Fischerhude, dat deel uitmaakt van de gemeente Ottersberg, niet ver van Bremen.

Fischerhude is met Worpswede wat in Nederland in die jaren Laren NH en Bergen NH waren, zoals bijvoorbeeld ook Sint Martens Lathem in België en Barbizon in Frankrijk: namelijk schilderachtige dorpen met een concentratie van min of meer gelijkgestemde schilders, beeldhouwers en schrijvers. Heinrich Breling maakte studiereizen naar Frankrijk, Engeland en Nederland. Hij trouwde in 1875 met Amalie Mayer (1856-1933). Zij kwam uit een zeer muzikale familie en moet zelf uitstekend piano hebben gespeeld. Zij kregen zes dochters, achtereenvolgens: Amelie (1876-1966), Louise (1883-1950), Jossi (1889-1979), Henriëtte - roepnaam Haina -

(1891-1982), Emma (1892-1973) en ten slotte Olga (1896-1983). De oudste, Amelie, richtte samen met Jan Bontjes van Beek de 'Fischerhuder Kunstkeramiek' op. Zij was beeldhouwster en tevens filosoof. De tweede dochter, Louise, was een operazangeres en componiste, maar is later ook gaan schilderen. Zij trouwde in 1909 met de beroemde schilder uit Worpswede Otto Modersohn (1865-1943), nadat al in 1900 diens eerste vrouw, Helene Schröder, was overleden, van wie hij in 1898 een dochter Elsbeth had en vervolgens na het overlijden van zijn tweede vrouw, de even beroemde schilderes Paula Modersohn Becker, die kort na de geboorte van hun dochter Mathilde in 1907 overleed. Rainer Maria Rilke (1875-1926), beroemd dichter van Oostenrijkse afkomst, verbleef geruime tijd bij Modersohn en schreef na het overlijden van Paula Modersohn-Becker zijn *Requiem für eine Freundin*. Later vestigde Rilke zich ook metterwoon in Fischerhude en huwde er met de beeldhouwster Clara Westhof (1875-?). Om tot rust te komen verhuisde Otto Modersohn van Worpswede naar Fischerhude en trouwde er zijn derde vrouw Louise Breling. Zij kregen twee zoons, die beiden ook schilder werden: Ulrich (1913-1943), die sneuvelde aan het oostfront in Rusland, en Christian (1916-?).

De derde dochter van Breling was Jossi, die een uitmuntend pianiste zou zijn geweest. Zij trouwde met de orkestdirigent Hans Schultze Ritter. De vierde dochter was Henriëtte, die altijd Haina werd genoemd. Zij was beheerder van het postkantoor in Fischerhude en trouwde met Fritz Schmidt. De oudbondskanselier Helmut Schmidt (1918-...) heeft als kleine jongen vaak bij Haina gelogeerd. Op Franz Schmidt komen we nog terug. Haina was ook kunstzinnig actief met een eigen kleine weverij. Vervolgens was er Emma, de vijfde dochter, die een soort talenwonder was, reizen door Rusland maakte en als tolk/vertaalster optrad. Zij bleek een uitstekend schrijfster van reisverhalen. Later werd zij personeelschef bij Siemens en Telefunken in Berlijn. Na de oorlog kwam zij direct terug naar Fischerhude, waar zij om haar leiderscapaciteiten zelfs werd benoemd tot 'Gemeinde Direktorin'. Ten slotte was er de zesde en jongste dochter Olga (1896-1983), die een zeer

talentrijke danseres was. Zij studeerde vanaf 1911 bij Isidora Duncan in Darmstadt en vanaf 1915 bij Sent M'Ahesa te Berlijn. In de jaren twintig jaren volgden vele tournees door het hele land met expressionistische dansen samen met de beroemde pianist Walther Gieseking (1895-1956). Terug in Fischerhude is zij ook gaan schilderen na onder meer lessen te hebben gevolgd bij Fritz Mühsam te Parijs. Zij werd door het Franse kubisme en het Duitse expressionisme beïnvloed. Daarop kwam zij in contact met Jan Bontjes van Beek, waarin de eerder genoemde Fritz Schmidt, die al met Haina Breling was gehuwd, duidelijk de hand heeft gehad. Ze trouwden in 1920.

Oorlog

Wie was Jan Bontjes van Beek (1899-1969)?

Grootvader Eduard Abraham Bontjes van Beek was koopman en kunstschilder in Amsterdam. Jans vader, Eduard Bontjes van Beek, was scheepsingenieur en trouwde met een Deens meisje, Cato uit Vejle. Zij kregen als vijfde kind een zoon: Jan Bontjes van Beek. Dit gezin verhuisde in 1905 naar Uerdingen in Duitsland Na het gymnasium te hebben bezocht leerde Jan talen van zijn vader en van een oudere broer leerde hij schilderen en musiceren. Wellicht is het vak van zijn vader er mede oorzaak van geweest, dat Jan zich bij de Duitse marine meldde toen de dienstplicht hem riep. Daar kreeg hij als directe chef de reeds genoemde Fritz Schmidt. Kort na de Eerste Wereldoorlog zwaaiden beiden af en kwamen in 1919 ook beiden in Worpsswede terecht. Fritz trouwde met de vierde dochter van Breling en Jan ontmoette door toedoen van Fritz Schmidt de zesde dochter van Breling, het schoonzusje van Fritz. Olga trouwde in 1920 met Jan en zij kregen drie kinderen: Cato (1920-1943), Mietje (1922-...) en een zoon Tim (1923-...). Zij hadden zich inmiddels in Fischerhude gevestigd. Aanvankelijk wijdde Jan zich aan het vioolspel en aan het componeren, maar bevredigend vond hij dat blijkbaar niet geheel. Hij ging boetseren en keramiek vervaardigen. Dan haalt de oudste zus van zijn vrouw, Amelie, hem over om samen een keramiekatelier te beginnen. Dat wordt een groot succes. In vele steden komen verkoopplaatsen. In 1932 werd het huwelijk van Jan Bontjes van Beek ontbonden en in 1933 trouwde hij vervolgens met de architecte Rachel

Maria Weisbach, bij wie hij vier kinderen kreeg. Hij trok vervolgens naar Berlijn, waar hij een keramisch bedrijf met vijf ovens opzette. Hij ging ook lessen geven en maakte een studiereis naar Londen, waar hij kennis maakte met de beroemde Britse beeldhouwer Henry Moore (1898-1986).

Jans beide dochters Cato en Mietje kwamen naar Berlijn, volgden daar zijn lessen en woonden een tijdje bij hem. De Tweede Wereldoorlog is inmiddels begonnen en nu beginnen de eerste drama's zich af te spelen. De drie Bontjes van Beeks, trouwens ook Olga, waren fel antinazigezind en gingen in het verzet. In 1942 werd Mietje ernstig ziek en keerde om die reden terug naar Fischerhude naar haar moeder. Dan komt het bericht, dat haar zus Cato door de nazi's was gearresteerd, omdat zij pamfletten verspreidde die fel gericht waren tegen Hitler en zijn regime. Ook haar vader Jan werd kort daarna opgepakt en naar het oostfront gestuurd. De berichten hierover kwamen moeder Olga ter ore en uit voorzorg stuurde zij Mietje naar haar tante, Louise Modersohn-Breling te Hindelang in de Allgäu. Het ergste is echter gebeurd: Cato werd op 22-jarige leeftijd in de gevangenis van Berlin-Plötzensee door middel van de valbijl terechtgesteld. (In Fischerhude is een straatnaam naar haar genoemd ter herinnering aan deze moedige jonge kunstenaar). Jan Bontjes van Beek heeft deze situatie bij het einde van de oorlog overleefd, maar zijn zeer goed toegeruste keramiekbedrijf werd platgebombardeerd. Jan liet zich blijkbaar niet ontmoedigen. Hij ging naar Parijs, waar hij nieuwe stimulansen ging opdoen.

Terug in Duitsland werd hij benoemd tot professor aan de Hoge School voor de Kunsten te Hamburg. Alle drama's in de familie zijn hiermee nog niet opgesomd. Zoon Tim Bontjes van Beek (1923-...) was een vooraanstaand pianist en organist. Hij trouwde met Roseli von Kamptz, dochter van de schilder Fritz von Kamptz. Zij kregen twee kinderen: Daniël en Saskia Cato. Maar Tim kwam ook niet ongeschonden uit de oorlog. Het is natuurlijk vreselijk voor een pianist om door zijn hand te worden geschoten, zodat hij zijn beroep als kunstenaar moest opgeven. Hij had echter een zodanig aanzien verworven, dat

Olga en Mietje, 1982

hij werd benoemd tot hoofd van de afdeling muziek van de Nord Deutsche Rundfunk in Bremen, waar hij tot aan zijn pensioen heeft gewoond. Daarna is hij evenals zijn zus Mietje weer bij zijn moeder in Fischerhude gaan wonen, namelijk in het huis van grootvader Heinrich Breling in de Bredenaustraaf. In de familie had ook al in 1943 een drama plaatsgevonden, toen in dat jaar de veelbelovende schilder Ulrich Modersohn op bijna dertigjarige leeftijd aan het oostfront sneuvelde.

Donker palet

Ten slotte moeten we het nu hebben over de

schilderes Mietje Bontjes van Beek, die het werk *Der Schachspieler* uit 1982 maakte, een olieverf op hardboard, 70 x 40 cm. Het behoort momenteel tot de collectie van de Bremer Krebsgesellschaft. Mietje volgde na de lagere school in Fischerhude het lyceum in Bremen. Daarna ging zij naar Berlijn, waar zij een studie cartografie volgde aan de Meisterschule für Graphik und Kunsthandwerk. Vervolgens wijdde zij zich aan de 'Gebrauchsgraphik'. Wat er verder zich allemaal in Berlijn afspeelde, hebben wij reeds vermeld. Na de oorlog gaat Mietje schilderen. In 1948 meldde zij zich aan bij de Landeskunsthochschule te Hamburg.

Vanaf 1950 maakte zij talloze reizen, onder meer naar Zwitserland (Tessin), Engeland, Italië (Paestum/Positano), waar zij lessen volgde bij de Amerikaanse professor Randall Morgan, en daarna Noord-Amerika (Indianapolis en Cincinnati), waar zij een jaar verbleef en zich verdiepte in de kunst van de Indianen, met name in hun ornamentiek. In Zwitserland te Locarno wordt in 1957 bij haar een zoon Dominik geboren. Vanaf 1966 tot 1978 woont zij in Orvieto (Italië). Daarna gaat zij terug naar Fischerhude en woont zij met haar moeder en haar zoon in het huis van haar grootvader. Haar werk is sterk getekend door de oorlogservaringen en met name door de dood van haar zus. Vanaf 1956 heeft zij talloze tentoonstellingen gehad door het hele land, maar ook in Italië en Engeland (Waarom niet in Nederland?). Veel tentoonstellingen waren ter herdenking van de verschrikkingen van de oorlog en de ondergang van het Derde Rijk. Ze vonden ook plaats in de kathedralen van de steden die zwaar onder de oorlog te lijden hebben gehad. Zo onder meer in de Kathedraal van Dresden, in de

Dom van Berlijn, in de Kathedralen van Coventry en Nottingham, in de Dom van Magdeburg en de Unser Liebe Frauenkirche te Bremen.

Het werk *Der Schachspieler* vertoont een man die kennelijk een simultaanseance geeft. Aan beide zijden op de achtergrond ziet men een uil als symbool van de wijsheid. Er werd in huize Bontjes van Beek vaak schaak gespeeld. Er is een aardige foto uit 1982, waarop Mietje met haar moeder in de tuin bij haar woning schaak speelt. Een hond is daarbij de enige toeschouwer. Toch is het werk *Der Schachspieler* nogal uitzonderlijk te noemen in haar oeuvre. Aanvankelijk maakte zij naturalistische voorstellingen, na 1954 werd haar werk abstracter. Na 1966 is haar werk weer figuratief, maar met een surrealistische inslag. Haar onderwerpen bepalen zich dan vooral tot natuur en landschap, alsmede dierenfiguren, alles echter in een nogal donker palet geschilderd, soms met stenen, zand en leem als schildersmateriaal bijgemengd. Dat donker palet houdt voor haar de verschrikkingen van de oorlog nog steeds dichtbij.

RECENSIES

Algemeen

Aangezien er de laatste maanden betrekkelijk weinig recensie-exemplaren zijn binnengekomen, is er wat ruimte om recente ontwikkelingen in de schaakboekenwereld te bespreken.

Eind 2003 bereikten ons de eerste berichten over veranderingen wat betreft de schaakcollectie in de Koninklijke Bibliotheek (KB) in Den Haag. Tot voor kort stond een belangrijk deel van de schaakboeken opgesteld in een aparte kamer uitsluitend bestemd voor schakers. Het was de enige plek binnen de KB met zo'n specifieke functie. Aan dat privilege is in het voorjaar van dit jaar een einde gekomen. Men had de ruimte nodig voor andere doeleinden. Een deel van de collectie, met name de (inter)nationale tijdschriften en naslagwerken zijn nog steeds in open opstelling aanwezig, maar de boeken zijn verhuisd naar het depot waar zich al een groot deel van de collectie bevond.

Voor de bezoeker heeft dit tot consequentie dat deze boeken aangevraagd moeten worden en alleen in

speciale ruimtes bestudeerd kunnen worden. In het verleden duurde het vaak een half uur voor men het gewenste boek daadwerkelijk in handen had. Echter na de reorganisatie is ons een geval bekend dat het maar liefst twee uur duurde voordat iemand het door hem aangevraagde boek ook daadwerkelijk kreeg. Laten we hopen dat dit eenmalig of slechts tijdelijk is.

Een ander verhaal zijn de ontwikkelingen binnen de wereld van schaakboekhandels. Begin juli kregen wij van een bezoeker te horen dat in het Amsterdamse filiaal van boekhandel De Slegte er een enorm aanbod van (vrij recente) schaakboeken lag. Was het assortiment normaliter slechts twee planken met tweedehands schaakboeken, nu was het verdrievoudigd en er lag nog meer in het magazijn, zo werd verteld. Langzaam maar zeker werd duidelijk dat de partij boeken afkomstig was van boekhandel Van der Galie uit Utrecht. Nu was het bekend dat de schaakafdeling van Van der Galie de laatste tijd sterk

achterruit was gegaan, maar van Utrechtse bezoekers kregen we te horen dat de complete boekhandel failliet was gegaan en van de ene op de andere dag zijn deuren had moeten sluiten. Een triest overlijdensbericht van een eens zo gerenommeerde zaak.

Ter afsluiting van dit hoofdstuk ook een positief bericht. Wie de laatste jaren de 'Schaak en Gowinkel het Paard' in Amsterdam bezocht, kon constateren dat er daar andere problemen heersten. Niet het gebrek aan klandizie baarde zorgen, maar de beschikbare ruimte. Je moest bij wijze van spreken bij iedere stap die je zette opletten dat je niets omverstootte. Daar is sinds kort een einde aan gekomen. Op 24 april van dit jaar opende de zaak haar nieuwe winkel wederom aan de zo vertrouwde Haarlemmerdijk, maar nu op nummer 173 in plaats van 147. Het was een metamorfose: van rommelig fietsenhok tot moderne parkeergarage. Alles baadt in het licht en alles staat ruim en overzichtelijk opgesteld. Daarachter bevindt zich ook nog een groot magazijn, zodat de meeste zaken op voorraad leverbaar zijn. Mocht u weer eens in Amsterdam zijn dan is een bezoek aan dit pand een aanrader.

Joachim Beyer

De uitgeverij Joachim Beyer Verlag gaat onverdroten voort met haar serie 'Eroffnung, richtig gespielt'. Ditmaal komen het moderne Damegambiet (1) en het Frans (2) aan bod. De auteur van het deel over het moderne Damegambiet, Konikowski, verontschuldigt zich bij voorbaat dat het niet mogelijk is dat zijn boek alomvattend is. Dat kan met zo'n opening tegenwoordig ook niet meer binnen één boek. Wat de auteur bedoelt met de term 'Modern' is niet helemaal duidelijk. De inhoud is in ieder geval wel actueel. Van de vijftig geselecteerde partijen is meer dan de helft in deze (21e) eeuw gespeeld. Alvorens Konikowski de partijen behandelt geeft hij eerst een inzicht in de kenmerken van deze opening en de pionnenstructuren die vandaaruit kunnen ontstaan. Het boek is geen voer voor specialisten, maar meer voor gevorderden die zich een nieuwe opening willen eigen maken. Het boek van Uhlmann over de Franse verdediging is een bewerkte versie van zijn eerdere boek uit 1991, dat indertijd door Thomas Beyer Verlag werd uitgegeven. In de oorspronkelijke

versie scoorde Uhlmann met zijn favoriete opening maar liefst 56,5 punten uit 60 partijen. Je zou haast denken dat de Franse opening een standaardformule voor winst is. Weliswaar zijn de meeste winstpartijen tegen spelers van een lager of van een gelijkwaardig echelon, maar toch. In de huidige bewerking behaalt Uhlmann slechts 58,5 punt uit 65 partijen. Ook niet slecht. En mocht hij een keer verliezen of remise spelen, dan komt dat door een blunder van zijn kant of omdat de tegenstander een *Angstgegner* van hem was. Aan de Franse opening heeft het in ieder geval nooit gelegen.

- 1) Jerzy Konikowski: *Modernes Damengambit, richtig gespielt*, Joachim Beyer Verlag, Hollfeld 2004, 240 pag., ISBN 3-88805-483-4. Prijs Euro 19,80
- 2) Wolfgang Uhlmann: *Französisch, richtig gespielt*, Joachim Beyer Verlag, Hollfeld 2004, 194 pag., ISBN 3-88805-271-8. Prijs Euro 16,80

Van Reek

Veelschrijver Van Reek heeft zijn magnum opus voltooid. De serie 'Schaakspelers als eindspelkunstenaars' beslaat uiteindelijk dertig deeltjes. Deel 28 is gewijd aan vier gerenommeerde spelers die naast actief speler ook als eindspelcomponist furore hebben gemaakt (3). Aan iedere speler is een hoofdstuk over hun schaakpartijen en een over hun composities gewijd. De eerste van het kwartet is de Tsjech Oldrich Duras (1882-1957). Zijn actieve schaakperiode duurde van 1903 (Hilversum) tot en met 1914 (Mannheim), met als grootste succes een gedeelde derde plaats in het sterke toernooi te St. Petersburg (1909). In 1914 trouwde hij met een welgestelde vrouw en verdween hij uit de actieve schaakwereld. Als tweede wordt de vroeg overleden Let Herman Mattison (1894-1931) besproken. Hij werd bekend door zijn overwinning op de toenmalige wereldkampioen Aljechin tijdens de Olympiade in Praag (1931). Vervolgens wordt Pal Benko behandeld. Deze naar Amerika geëmigreerde Hongaar heeft een omvangrijk oeuvre aan eindspelstudies op zijn naam staan. Dit jaar verscheen een prachtige biografie over hem. Een lijvig werk dat fraai uitgevoerd is. Van Reek kon nog net gebruikmaken van dit standaardwerk voor zijn hoofdstukken over Benko in deze publicatie.

Als laatste komt onze eigen Jan Timman aan bod, die een groot bewonderaar van Benko is. Uiteraard zijn van Timman de meeste partijen geselecteerd omdat zijn carrière aan de wereldtop van het viertal het langste duurde. Als componist springt echter Benko kwalitatief en kwantitatief boven de drie anderen uit. Opmerkelijk is de eenvoud van veel van zijn studies. Het 30ste en laatste deel uit deze serie is gewijd aan wereldkampioen Vladimir Kramnik (4).

Iedereen weet dat hij zijn titel voor een groot deel te danken heeft aan zijn fabuleuze eindspeltechniek. Kasparov wist geen bres te slaan in Kramniks solide verdediging. De eerste geselecteerde partij van Kramnik (geb. 1975) dateert reeds uit 1991.

De laatste twee partijen werden gespeeld in het Corus-toernooi van 2003, waaronder het beroemde eindspel tegen Bareev met het prachtige loperoffer op f6. Kenmerkend is de slotzin van Van Reek in dit deel: 'Het is volbracht'. Ik vermoed dat dit niet zozeer slaat op de besproken partij maar meer op zijn eigen levenswerk.

Dat de productie van Van Reek hier niet mee ten einde is blijkt uit het feit dat er alweer twee andere boeken van zijn hand zijn verschenen. Alhoewel ze onder de vlag van Stichting Eindspelstudie (STES) worden uitgebracht hebben ze niets met eindspelstudie te maken. Het ene deel gaat over de Nederlandse kampioenen (5). Pas in 1909 werd het eerste officiële kampioenschap gehouden met als winnaar Adolf Olland. Daarvoor werden er wel (Bonds)wedstrijden gehouden, maar die hadden een vrijblijvend karakter. Ook aan deze kampioenen besteedt Van Reek aandacht.

Hij begint met Maarten van 't Kruijs (1813-1885), aan wie hij aan het eind van het boek nog een appendix wijdt. Van ieder toernooi heeft de auteur een partij van de winnaar geselecteerd en voorzien van kort commentaar. Daarnaast wordt een korte schets gegeven van de speelomstandigheden en de condities. Zo won Van 't Kruijs in 1851 de eerste prijs, bestaande uit een boekenkast. Het boek is in het Engels verschenen en biedt dus ook voor buitenlanders een aardig overzicht van dit aspect van het Nederlandse schaakleven. Voor zover bekend is er geen ander

boek over dit onderwerp ooit verschenen. Dan een boek van een heel ander kaliber, zowel qua inhoud als qua omvang (6). Het oogt als een telefoonboek en bevat ruim 470 pagina's. De inhoud bestaat uit partijen van 16 wereldtoernooien uit de periode 1988-2003. Daarnaast is er een appendix over topprestaties van Nederlandse schakers. Nergens wordt vermeld voor wie het boek bestemd is of hoe de selectie van juist deze toernooien tot stand is gekomen. Als er al überhaupt analyses van de partijen in voorkomen, dan zijn deze uiterst summier. De partijen zelf staan in waarschijnlijk iedere database van een beetje importantie. Kortom: een verspilling van papier, tijd en energie.

- 3) Jan van Reek: *Vier componisten*, STES Margraten 2004, 62 pag. ISBN 90-74827-53-5
- 4) Jan van Reek: *Vladimir Kramnik*, STES Margraten 2004, 46 pag. ISBN 90-74827-54-3
- 5) Jan van Reek: *Dutch chess champions*, STES Margraten 2004, 64 pag. ISBN 90-74827-55-1
- 6) Jan van Reek: *Super tournaments 1988-2003*, STES Margraten 2004, ca. 740 pag. ISBN 90-74827-56-x

U bezoekt het Max Euweplein ter gelegenheid van de Uitmarkt (het laatste weekend van augustus) en zoekt vergeefs naar het beeld van Max Euwe: het was niet zichtbaar door het – tijdelijke – podium op het plein. In het Max Euwe-Centrum bevindt zich sinds 7 mei 2004 in het museumgedeelte een replica (klein formaat) van dit beeld, een schenking van de Ondernemersvereniging van het Max Euweplein die wij hartelijk bedanken voor hun geste. Een andere recente verwerving is het ruimteschaak-

bord bestaande uit vier halve (= vier bij acht velden) schaakborden die boven elkaar geplaatst zijn. Decennia lang heeft de heer Van Nierop zich met deze variant van het schaakspel beziggehouden en na een bezoek aan het Max Euwe-Centrum besloot hij zijn gedachtegoed in materiële vorm na te laten. Zijn erven hebben zich ingespannen om dit ruimteschaakbord conform de heer Nierops wens gestalte te geven. Daarin zijn zij geslaagd. Ook naar hen gaat onze dank uit.

Max Euwe kijkt op het schaakbord van het Max Euweplein

Wij, de Museumcommissie, gaan proberen dit unieke bord in de komende wisseltentoonstelling van vignetten (Manson-collectie) en schaakspeldjes (Ineke Bakker-nalatenschap) in te passen.

U wilt meer over 'ruimteschaak' weten?

Bezoekt u dan de website www.3dchessfederation.com (n.b.: deze informatie stamt uit december 2003).

In de vorige Nieuwsbrief (64) lanceerden wij het idee van een damesschaakkrachtmeting ter opluistering van deze wisseltentoonstelling. De realisatie stuit op meer hindernissen dan we wensen: we blijven streven naar verwezenlijking.

Zoals in de vorige Nieuwsbrief beloofd, komen we kort terug op de Waaldijk-collectie. Donateurs van het eerste uur herinneren zich misschien de tentoonstelling aan de Paleisstraat. De heer Waaldijk is begonnen met het eigenhandig maken van schaakspellen, toen hij merkte dat zijn kinderen door het spelen

met de bestaande schaakstukken niet gestimuleerd werden. De uit de hand gelopen hobby beslaat inmiddels een collectie van ruim tachtig stellen (terminologie van de heer Waaldijk) gemaakt van allerhande materialen en verwijzend naar dito, ook geschiedkundige, onderwerpen. Tentoonstellen van een selectie van deze spellen staat op de agenda van de Museumcommissie.

Een verheugend bericht uit Arnhem.

Eind juli berichtte Ruud Wille, de secretaris van de Arnhemsche Schaakvereniging, dat Arnhem-Zuid recentelijk een Max Euwestraat kent.

Behalve naar Max Euwe, zijn er ook straten vernoemd naar de sportmensen Abe Lenstra (voetbal), Rie Mastenbroek (zwemmen), Wout Wagtmans (wiel-rennen), Marie Braun (zwemmen), Charly Bosveld (voetbal), Kea Bouman (tennis), Willy den Ouden (zwemmen), Adriaan Paulen (atletiek) en Fanny Blankers-Koen (atletiek).

BESTUUR + MEDEWERKERS

F. de Grave, voorzitter
K. van Harn, secretaris
A. Riemens, penningmeester

H. Böhm
J. Nagel
H. Ree
G. Valk
C. Visser (vice-voorzitter)
W. Vermeend

Adviseur museum/bibliotheek: L.C.M. Diepstraten
Adviseur topschaak: J.H. Timman
Adviseur wetenschap: H.J. van den Herik
Bibliothecaris: F.F. Verbeek
Museum en pr-coördinator: E.E. Dirksen
Schaaktechnisch medewerker: A.C.M. Sibbing
Financieel administrateur: A. Bezemer
Museumconservator: P. Verwilligen
Secretariaat: E.E. Dirksen en C. Lesger
Vrijwillige medewerkers: A. van Dijk,
P.J. van der Horst, H. Kok, H.J.M. Leeners,
R. Nep, S. Sival, E. Straat, H. Vinke, W.G. Vijvers,
C. ten Woude

Foto's

De foto's in deze Nieuwsbrief zijn gemaakt door Jürgen Vijfschaft (pag. 11) en Ko van Harn (pag. 9 en 12).

Straet-schaakfestival

Op zaterdag 26 juni 2004 werd het twaalfde schaakfestival op het Max Euweplein gehouden. Het werd georganiseerd door het Max Euwe-Centrum, in samenwerking met de Schaakbond Groot-Amsterdam, en deze keer financieel mogelijk gemaakt door onze nieuwe sponsor: *Straet Holding B.V.*

Er werden diverse simultaans gehouden (door Hans Ree, John van der Wiel, Dimitri Reinderman, Jan Timman, Friso Nijboer en Genna Sosonko) en er was een simultaan speciaal voor de jeugd. Deelname was gratis. En wie een partij tegen een simultaangever remise wist te houden of te winnen, kon rekenen op een prijsje, beschikbaar gesteld door de ondernemers van het plein. 's Middags presenteerde Hans Böhm aan de jeugd enkele schaakproblemen. Er waren ook video's te bekijken in het Max Euwe-Centrum (over Euwe, Kasparov, Fischer, Keres en Donner). En er kon de hele middag geschaakt worden tegen 'de

Beer', waarbij 'de Beer' 2 minuten bedenktijd krijgt tegen 5 minuten voor de tegenstander. Op dit festival waren er twee berinnen: Zhao Qin Peng en Laura Bensdorp.

Op het Max Euwe-plein kon men ook een schaakprobleem oplossen. Daarvoor waren drie aantrekkelijke prijzen, beschikbaar gesteld door DGT-Projects en 'Schaak en Gowinkel het Paard'.

Verder was er die dag nog een openbare schaakles, die werd verzorgd door Lex Jongsma. Dankzij het goede weer en ieders medewerking konden deze laatste zaterdag van juni weer veel schaakliefhebbers genieten. Volgend jaar wil het Max Euwe-Centrum deze traditie voortzetten, maar dan weer op de eerste zaterdag van juli, een datum die deze keer niet zo goed uitkwam.

Ko van Harn,

secretaris Max Euwe-Centrum

Jan Timman speelde simultaan aan twintig borden

De Nieuwsbrief is bestemd voor de donateurs van het Max Euwe-Centrum. U kunt de Nieuwsbrief regelmatig ontvangen door donateur te worden van de Stichting Max Euwe-Centrum, door een bedrag van minimaal € 15,00 per kalenderjaar (meer mag ook) over te maken op Postbankrekeningnummer 5401670 t.n.v. Max Euwe-Centrum te Amsterdam. Of door te bellen: 020-6257017, waarbij u advies omtrent de betaling mag verwachten.

FINANCIËN

De activiteiten van het Max Euwe-Centrum worden financieel mogelijk gemaakt door:
Straet Holding B.V., NRC Handelsblad, de Koninklijke Nederlandse Schaakbond en de Gemeente Amsterdam.

BOEKEN(RUIL)MARKT

Zaterdag 27 november van 11.00 tot 14.00 uur vindt de halfjaarlijkse boeken(ruil)markt plaats in het Max Euwe-Centrum. Tafels voor particulieren graag uiterlijk twee weken van tevoren (gratis) reserveren.

Het beeld van Max Euwe. De onthulling was 7 mei 2004.

Het Max Euwe-Centrum geniet ook (fin)matieële steun, namelijk van:
Deloitte, PWC, Chess Base, Corel, Nederlandse Gasunie, Network Associates /Mc Afee, New In Chess.

Het Max Euwe-Centrum stelt goede ideeën op prijs. Degenen die met ons mee willen denken over mogelijkheden op het gebied van bijvoorbeeld (schaak)-tentoonstellingen of andere activiteiten, worden verzocht ons daarvan op de hoogte te stellen.

Schaakboekenverzamelingen kan men legateren aan de Stichting Max Euwe-Centrum. Als u daarover denkt of iemand kent met deze gedachte, houden wij ons van harte aanbevelen.